

Nekrasenko L. A.

PhD, docent

Poltava State Agrarian Academy

Shevchenko O.A.

Masters student

Poltava State Agrarian Academy, Poltava, Ukraine

Borisova I. S.

PhD, docent

Poltava State Agrarian Academy

ELECTRONIC MONEY SYSTEMS IN UKRAINE

СИСТЕМИ ЕЛЕКТРОННИХ ГРОШЕЙ В УКРАЇНІ

Некрасенко Л.А.

к.б.н., доцент кафедри фінансів і кредиту, Полтавська державна аграрна академія, Полтава, Україна

Шевченко О.А.

студентка магістратури

Полтавська державна аграрна академія, м. Полтава, Україна

Борисова І. С.

к.е.н., доцент кафедри фінансів і кредиту, Полтавська державна аграрна академія, Полтава, Україна

This article provides an overview of basic electronic payment systems that allow open electronic wallet. advantages and disadvantages of opening electronic wallets and their creation in different payment systems are considered. Also created forecast demand for payment cards with an electronic wallet.

Keywords: *electronic wallet, credit cards, start card, electronic money.*

В статті представлено огляд основних систем електронних грошей, які дають змогу відкривати електронні гаманці. Розглянуто переваги і недоліки відкриття електронних гаманців та їх створення в різних платіжних системах. Також створено прогноз попиту на платіжні картки з функцією електронного гаманця.

Ключові слова: *електронний гаманець, платіжні картки, старт-картки, електронні гроші.*

Використання електронних грошей у розрахунках в мережі Інтернет зростає швидкими темпами в усьому світі. Їх поява значно спростила розрахункові операції і дозволила користувачам не замислюватися про регламент роботи банку та про його операційний час. В Україні електронні гроші також використовуються вітчизняними економічними агентами для розрахунків в українському сегменті мережі Інтернет. Однак темпи зростання емісії електронних грошей в Україні є значно меншими ніж в країнах ЄС та США, що зумовлено чинниками як мікро-, так і макрорівня. Тому, на сучасному етапі, актуальним є дослідження розвитку вітчизняних систем електронних грошей, зважаючи на світові тенденції й національні особливості [2].

В Україні нормативне регулювання обігу електронних грошей вперше було здійснено 25.06.2008 затвердженням НБУ «Положення про електронні гроші в Україні». У 2010 р. з метою відповідності регулювання емісії й обігу електронних грошей до Директиви 2009/110/ЄС Національний банк України затвердив нову редакцію «Положення про електронні гроші в Україні» (№ 481 від 04.10.2010). У даному документі визначення електронних грошей відповідає законодавству ЄС: «Електронні гроші – одиниці вартості, які зберігаються на електронному пристрої, приймаються як засіб платежу іншими, ніж емітент, особами і є грошовим зобов'язанням емітента».

Питання емісії й обігу електронних грошей знайшли своє висвітлення у наукових працях І.С. Кравчука [2], В. Кравчук [3], О.О. Махаєвої [4], В.І. Міщенко [5], В. Морозова [6], П.М. Сенища [7] та інших.

Термінологія у сфері електронних грошей постійно змінюється. На сучасному етапі Європейський центральний банк поділяє електронні гроші на hardware based (включає продукти, що забезпечують споживачів портативними електронними засобами, як правило картками, що включають мікročіпи, в тому числі наперед оплачені (prepaid) картки) та software based (на основі програмного забезпечення персональних комп'ютерів) [2].

В сучасних економічних умовах питання використання систем електронних грошей на основі програмного забезпечення персональних комп'ютерів в Україні є досить гострим. Електронний гаманець використовується лише фізичними особами. Користувач може відкрити електронний гаманець, залишаючись при цьому повністю анонімною. Це є однією з причин їх популярності. Щодо незручностей – майже всі операції з гаманцем обкладаються комісією, а прямий переказ грошей між гаманцями різних систем в більшості випадків неможливий.

У найбільш чистому вигляді електронні розрахунки не вимагають від своїх користувачів пред'явлення будь-яких документів, формального представлення і особистого відвідування банку. Саме ця сторона електронних грошей не подобається держорганам, які бачать у цьому можливість ухилення від оподаткування.

Офіційно Нацбанк поки визнав тільки три платіжні системи, що допускає анонімність користувачів: MoneyХу, GlobalMoney і Maxi Card. Раніше в цих системах діяло обмеження в сумі, яку людина могла тримати на одному гаманці – не більше 8 тис. грн. З 25 липня 2014 р. ситуація погіршилася: тепер користувач не може перевести зі свого гаманця на інші, що належать фізособам, більше ніж 500 грн на день. Річний оборот гаманця не повинен перевищувати 35 тис. грн. Обмеження на перекази електронних грошей між фізособами не торкнуться власників банківських пластикових карт, не стосуються популярних систем, котрі не зареєстровані в Україні. Проте, на думку декого з експертів, воно просто вбиває український ринок електронних грошей. «Зазначені обмеження не стосуються клієнтів банків, у яких є поточний рахунок у банку і які за допомогою платіжних карт ініціюють переказ грошей з нього та / або ініціюють отримання готівки через платіжні пристрої», – йдеться в поясненні НБУ щодо постанови №378 [8].

Обмеження НБУ на розрахунки електронними грошима торкнуться, в першу чергу, таких систем як MoneyХу, Максі, Глобал Мані, а також частково НСМЕП та Visa, оскільки вони офіційно зареєстровані Нацбанком. У той же

час обмеження не поширюються на системи Яндекс.Деньги, WebMoney і їм подібні, оскільки вони не зареєстровані в Україні. Загалом, в Україні сьогодні використовуються 12 різних систем електронних розрахунків які дають змогу відкривати електронні гаманці, переваги і недоліки яких представлено у таблиці 1.

Таблиця 1

Системи електронних розрахунків які дають змогу відкривати електронні гаманці, їх переваги і недоліки

Системи електронних гаманців на основі програмного забезпечення	Переваги	Недоліки
1. «WebMoney», 2. «Яндекс. Деньги», 3. «Liberty Reserve», 4. «LiqPay», 5. «Perfect Money», 6. «Payza», 7. «Qiwі», 8. «MoneXu», 9. «Максі», 10. «GlobalMoney», 11. «НСМЕП», 12. W1 (платіжний сервіс «Єдиний гаманець»)	1. Захист коштів на вашій карті від шахраїв, можливість здійснювати безпечні розрахунки в інтернеті. 2. Анонімність операцій з електронним гаманцем. 3. Швидкість операцій – всі перерахунки відбуваються миттєво. 4. Зручність реєстрації та використання для оплати в інтернеті. 5. З електронним гаманцем зручно заробляти в інтернеті. 6. Гроші з електронного гаманця легко вивести у реальну валюту. 7. Цілодобовий режим роботи. 8. Безкоштовність та безстроковість використання	1. Електронний гаманець легко загубити чи зламати. 2. За всі операції потрібно сплачувати комісію. 3. Не можна переказувати гроші між гаманцями різних систем. 4. Незворотність грошових переказів між гаманцями.

Оцінки клієнтської бази найбільших гравців на ринку електронних грошей та електронних розрахункових технологій в Україні [1]:

– НСМЕП, близько 2700 тис. осіб;

- WebMoney (WMU), близько 2000 тис. осіб;
- MoneXu 30 тис. осіб;
- Яндекс. Деньги 585 тис. осіб.

Як видно, найбільшими гравцями на ринку є НСМЄП та WebMoney (WMU). Інші компанії або щойно розпочали роботу на українському ринку, або не розкривають інформації по Україні.

Для стрімкого зростання популярності створення електронних гаманців в платіжних системах є низка причин. Різноманітність електронних платіжних систем відкриває широкий вибір користувачам для створення гаманців. Проте головною проблемою для української аудиторії залишається не визнання світових платіжних систем на законодавчому рівні [2].

З точки зору законодавчого врегулювання та державного контролю більш зручними є електронні гроші на hardware based – тобто пластикові платіжні картки, що включають чипи. Саме їх на сьогоднішній день може контролювати НБУ, який визначив перелік банків, що можуть здійснювати емісію електронних грошей (15 банківських установ), як правило, через емісію карток Національної системи масових електронних платежів (НСМЄП), а також на основі використання платіжних систем Visa International та ГлобалМані.

Електронний гаманець на основі платіжної картки (e-purse) – це платіжний додаток платіжної картки, кошти за операціями з яким обліковуються на консолідованому картковому рахунку емітента і який дозволяє його держателю в межах установленого ліміту виконувати платіж за товари (послуги) без уведення персонального ідентифікаційного номера (ПІН) [1].

Електронний гаманець на основі пластикової картки - це практично той самий банківський рахунок, тільки віртуальний. Кошти на ньому можна поповнювати і витратити, як і переводити кошти між гаманцями всередині платіжної системи. Іноді цифрові гроші навіть зручніше, ніж паперові, але іноді - навпаки.

З розвитком інтернет-технологій в сфері електронних платежів впевнено зайняли свою нішу віртуальні картки. Віртуальна карта дозволяє здійснювати платіжні операції в мережі інтернет, наприклад, розплачуватися за покупки в інтернет-магазинах. Тенденції попиту на різні типи карток з функціями гаманців представлено у таблиці 2.

Таблиця 2

Тенденції попиту на картки за 2007-2014 рр, тис. шт.

Вид картки	Роки					2014 рік у % до			
	2007	2009	2011	2013	2014	2007	2009	2011	2013
з чипом	1300	1558	1236	741	623	47,9	40,0	50,4	84,1
у мережі Інтернет	106	166	129	113	185	174,5	111,4	143,4	163,7
Всього	1406	1724	1365	854	808	57,5	46,9	59,2	94,6

Аналіз ринку карток з функцією гаманця показав, що на початок 2014 року їх було випущено всього 808 тис. шт., що 5,4 % менше ніж у 2013 році.

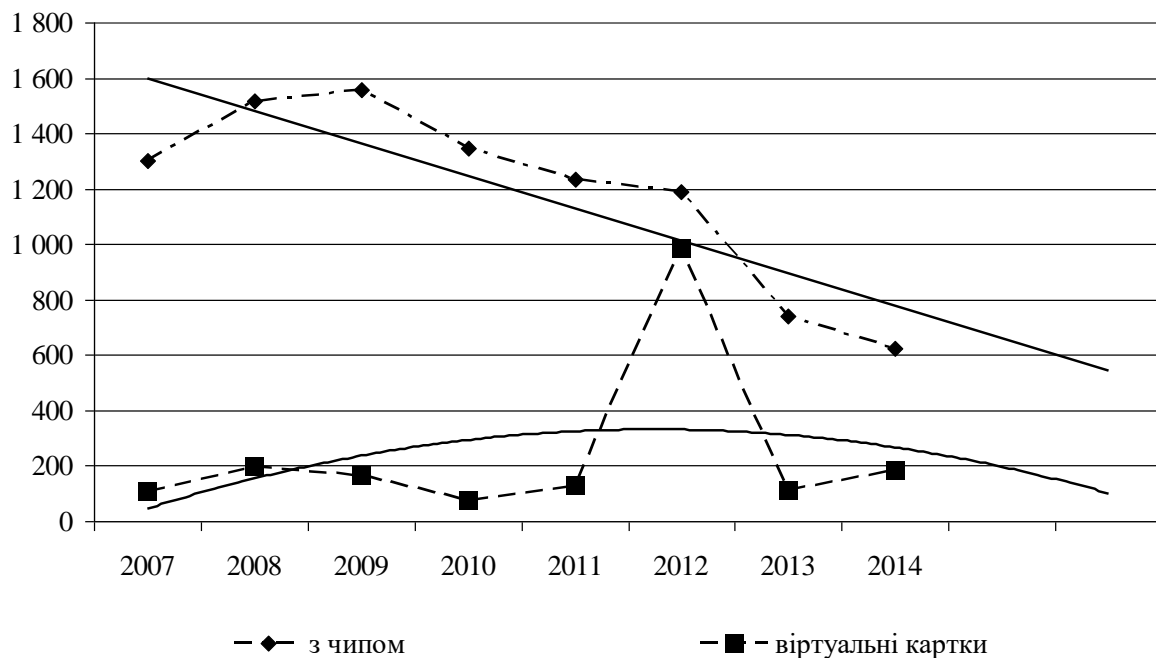

Рис. 1. Прогноз попиту на платіжні картки з функцією електронного гаманця

Попит на картки з чипом зменшується щороку і в 2014 р. їх було випущено на 15,9 % менше ніж у 2013 р. Кількість віртуальних карток збільшується – за

два квартали 2014 р. їх випустили на 63,7 % більше ніж у 2013 р. і на 74,5 % більше ніж у 2007 р.

За результатами аналізу ми побудували прогноз зміни попиту на картки з різними носіями інформації на наступні 2 роки (рис. 1). Для прогнозування попиту на картки з чипом ми використовували лінійний тренд. Таким чином рівняння лінійної регресії має такий вигляд:

$$y = -117,21x + 1716,5$$

Прогноз ілюструє спад попиту на картки з чипом. Достовірність цього прогнозу є достатньо високою, тому що $R^2 = 0,717$.

Для прогнозу попиту на віртуальні картки ми вибрали поліноміальний тренд який свідчить про незначне зниження попиту:

$$y = -12,72x^2 + 146,02x - 87,839$$

Але достовірність цього прогнозу є дуже низькою, тому що $R^2 = 0,108$.

Таким чином, серед карткових технологій з функцією гаманця найбільше зростання попиту передбачається для віртуальних карток. А попит на картки з чипами, ймовірно, буде падати.

Висновки. Електронні гроші впевнено набувають визнання серед користувачів. Тому слід більше уваги приділяти розвитку законодавчої бази для контролю руху коштів через електронні гаманці в платіжних системах в інтернеті.

Література

1. Загальні показники розвитку ринку платіжних карток в Україні: [Електронний ресурс], – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/>
2. Кравчук І. С. Особливості емісії та обігу електронних грошей в Україні / І. С. Кравчук // Актуальні проблеми економіки. – 2012. - №8 (134), - с. 263-271.
3. Кравчук В. Ринок карткових платежів України: Міжнародний досвід і національне регулювання: [аналітичний звіт] / В. Кравчук, О. Прем'єрова – К. :

АДЕФ–Україна, 2012. – 60 с. [Електронний ресурс], – Режим доступу: http://www.ier.com.ua/files/publications/Books/2012/1_cards_payments/IER_ukr.pdf

4. Махаєва О. Електронні гроші: стан європейського ринку та його регулювання / Махаєва О. // Вісник Національного банку України. – 2006. – № 8. – С. 30–34.

5. Міщенко В. Електронні гроші: поняття, стан українського ринку та перспективи розвитку / Міщенко В., Махаєва О. // Банківська справа. – 2007. – № 3. – С. 3–19.

6. Морозова Г. С. Ринок платіжних карток в Україні: сучасний стан, проблеми і перспективи використання / Г. С. Морозова // Наукові праці Південного філіалу Національного університету біоресурсів і природокористування України «Кримський агротехнологічний університет». Економічні науки . – 2013. – Вип. 158. – С. 187–195. [Електронний ресурс], – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Npkaue_2013_158_26.pdf

7. Світовий досвід та перспективи розвитку електронних грошей в Україні: Науково-аналітичні матеріали. – Вип. 10 / П. М. Сенищ, В. М. Кравець, В. І. Міщенко та ін. – К.: Національний банк України. Центр наукових досліджень, 2008. – 145 с.

8. Постанова Правління НБУ від 19.09.2014 р. «Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України з питань здійснення операцій з електронними грошима»